

בין אימי העבר ופחדי העתיד

מאת אפרת פאיאנס

„אדני הנהר“ מאת אהרון אפלפלד, פלה, הוצ' הקיבוץ המאוחד, תשל"א, 188 עמ'.

קובץ סיפוריו החדש של אהרון אפלפלד מעוגן, כמו קודמיו, בנוי שא מוגדר: הנהר הוא נהר החיים, שמימיו מפכים בשעף-קצה וגור-פיהם עמהם את הזמן עד תמורותיו ומוראותיו; האדנים הם הצלקות שנחרתו לבהתי הימהות, יסוד מוסד להוויה שלאחר היווצרן. „אדני הנהר“ הוא איפוא שם של

תה. השראה הדדית זו מהווה מוזיגה של זרימה גם בשעה ששני הקצוות מתחלפים. קשרים מתרופפים ומתהדקים.

וכיוון שעיקר הסיפור הוא רגשות, חילופי מצבי-רוח והגיגות — אין העלילה חשובה והמספר מבליע אותה בין התיאורים העיקריים. הזמנים מתחלפים תדירות — עבר, הווה ועתיד משמשים בערבוביה. אי-הסדר הכרוני נולוגי יוצר חוקיות משלו, סדר של הגיונות ושל ראות-גפש. המשפטים אף הם תמציתיים, מדוייקים וקולעים. כל מלה וכונתה עמה. הכל שקול ומדוד במאזני התכלית והערך.

מבחינה צורנית התעלה אפלפלד על עצמו בקובץ זה. הוא הגיע לשלמות בגיבוש הסגנון האישי של סיפוריו הקצרים ובביטוי המתומצת של רחשים ומציאות. מבחינה תכנית עדיין הוא בתחום יניקתו. כאחד גיבוריו אינו נחלק מן המעגל וחוזר ומשרבט שירבוטים של ערך וצורה בתוך אותו חוג עצמו. עודו נושם את השואה בניצוצות ומפריד אותה לרסיסי-חיות.

נראה, כי לפחות מבחינה זו באה שעתו להרחיב את המעגל, לפרוץ נתיב חדש, עם אורך-נשימה רב יותר והיקף גדול יותר.

אהרון אפלפלד

רמז, מעין הכנחה לאשר מצפיד לקורא.

ואכן, סיפוריו של אפלפלד עוסקים בעימות שבין הוויית החיים-בהווה, לי בין רישומם של מאורעות-העבר, שנחרת בגוף ובנפש. גיבוריו הם אנשים קטנים, פליטי חרב, הממאנים לשכוח את העת הרעה. הם נסחפים בזרם החיים, אך יישותם עדיין היה את האימים. כל עניינם הוא הפחד, הועזע והציפיה לכורת, אשר לפי תפיסתם יגיה — אל נכון — אי משם ויעלה עליהם. ההווה שלהם אינו אלא תחנת-מעבר בין אימה-מודעת לבין אימה-צפויה. כל עיסוק קם בו אינו אלא לצורך הקיום: וכל הקיום — לצורך הציפיה להשמדתה.

סיפור סיפור וגיבורו-לא-גיבור; סיפור סיפור ועלילתו-לא-עלילה. ה-יסוד המשותף לכולם הוא המעגל הסוגר עליהם, מעגל שסוגרו גובע מלבם. חיי צללים בפנינות שונות של חברה, במדרגות שונות של הישג אישי ומעמד. ברגע מסויים נוטש ההווה את הגוף והעבר המאיים, ה-מסתתר כל השנים, אך מוחשי ונושם — פורץ ושולט, קורע ומערבב את הכל לבליל-פחדים אפור, לציפיה אל מתר שהוא כמו אתמול, אל שואה שכבר היתה ואולי שוב תהיה לעולמים.

ובכל זאת, אין המספר מדכא ומייאש בלבד. הוא מרמז גם על מו' צא, על סדק צר שאולי מבעדו יגה אור חדש, תיפתח דרך חדשה, יאיר יום חדש. מתוך ענן הערפל הסמיך, האופף את יצוריו המחלה אותם בין מציאות להזיה, מוזקר גזע הנטוע בקרקע מוצקה, שתול על מים רבים ונושם חיוניות. גזע זה הוא האישה. הופעתה של האישה בסיפוריו היא בעלת משמעות כפולה: האשה היא חברה, היא גרעין להמשכיות, לפריון ולא לכליון; והאשה היא גם חומר, מציאות מוגדרת ויד להיאחו בה כדי לא ליפול. היא זוכרת את העבר, אך דורכת על גשר ההווה וחשה במוצקו-תו. איננה הווה, איננה תלויה. היא עצמאית-וסועדת. לתלישותם של גיבוריו היא משענת, והם אצים להיאחו בה, למצוא בה את טעם חייהם והמשך הווייתם.

גם נקודת-המפגש שבין הגיבורים-הגברים לבין האדנים-הנשים היא דו-סיטרית. האשה בשל היותה מחושלת באופיה ומעשית — מחשלת את קיור מו בהווה של הגבר ומדריכה אותו לעתיד מבעד לערפילי פחדיו; אולם היא גם נסמכת עליו מבחינת פרנסה-